

İşıqlı sabahlar üçün, parlaq bir gələcək üçün,
çiçəklənən millət üçün, səsi dünyaya yayılacaq bir
gənclik üçün, **düşünərək yaşayanlar üçün**, xoşbəxt bir
ailə üçün, sevincli qəlblər üçün, gülən üzlər üçün,
heyat səhifələrimizi parlaq imza sahiblərinin
qələmi ilə yazmaq üçün

parlaq imzalar

Kitabın sahibi: _____

Oxu tarixi: _____

Ürək ver:

HEYVAN RESPUBLİKASI

CORC ORUELL

İngilis dilindən tərcümə:

Rafiz Hacıoğlu

Koordinator: Amin
Redaktorlar: Toğrul MUSAYEV
Qəribə MƏMMƏDOVA
Korrektor: Turac ELDARQIZI
İllüstrator: Leyla NOVRUZOVA
Tərtibatçı: Zülfi XƏLİLOV
Cildin dizayneri: Ramin HƏSƏNƏLİZADƏ

George Orwell
ANIMAL FARM

Corc Oruell
HEYVAN RESPUBLİKASI

Bakı, "Parlaq İmzalar" Nəşriyyatı – 2022, 160 səh. / II nəşr

© "Secker & Warburg" nəşriyyatı / 1945

© Parlaq İmzalar MMC / 2019

Kitabın bütün hüquqları qorunur. İcazəsiz olaraq hər hansı vasitə ilə nəşri və yayımlanması qadağandır.

Parlaq İmzalar Nəşriyyatı | 80
Corc Oruell | 1

www.parlaqimzalar.az
info@parlaqimzalar.az
f @ /parlaqimzalar
0559697259 / 0559897259

Mətbəə: "AVE PRINT" MMC
Çap tarixi: 24.09.2022
Sifariş: 41(24)/22

Corc Oruell 1903-cü il iyunun 25-də Hindistanın Motihari şəhərində anadan olub. İbtidai təhsilini Müqəddəs Kiprian məktəbində alıb. 1922-27-ci illərdə Birmada (indiki Myanma) imperiya polisi kimi fəaliyyət göstərib. Daha sonra İngiltərəyə qayıdıb və yaradıcılığa da bundan sonra başlayıb. 1936-cı ildə ailə həyatı qurub və yoldaşı ilə birlikdə İspaniyaya gedərək vətəndaş müharibəsinə qatılıb. Orada yaşadığı ağır-acıları “Kataloniyaya məhəbbətlə” romanında ifadə edib.

İlk romanı “Paris və Londonda pulsuz-parasız” 1933-cü ildə nəşr olunub. Yaradıcılığının sonrakı dövrlərində “Birma günləri”, “Keşşin qızı”, “Boğuluram” romanlarını yazıb. 1949-cu ildə antiutopiya janrının bənzərsiz nümunələrindən sayılan “1984” romanı çap olunub. İngiltərəli yazığının əsərləri dünyanın 60-dan çox dilinə çevrilib.

Yazıçı 1950-ci il yanvarın 21-də Londonda vəfat edib.

Rafiz Hacıoğlu 1953-cü il oktyabrın 20-də Zəngilan rayonunun Mincivan qəsəbəsində anadan olub. 1970-ci ildə 36 saylı Mincivan qəsəbə orta məktəbini bitirib. 1971-ci ildə APXDİ-nin İngilis və Azərbaycan dilləri fakültəsinə qəbul olub. 1972-76-cı illərdə institutun tərcümə dərəcəsinin işində fəal iştirak edib.

M. Mərpurqonun “Kəpənək aslan”, C. Xəlilin “Peyğəmbər”, C. Oruellin “Boğuluram”, R. Baxın “Qağayı Conatan Livinqston” əsərlərini Azərbaycan dilinə tərcümə edib. Bir sıra tərcümə kitablarının redaktorudur.

I

“Mülkədar” fermasının sahibi cənab Couns gecə hinin qapısını bağladı, amma o qədər içmişdi ki, toyuqların girib-çıxdığı deşikləri örtmək yadından çıxdı. Əlindəki fənərin o tərəf-bu tərəfə rəqs edən həlqəvari işığında səndirləyə-səndirləyə həyəti keçdi, arxa qapıya çatanda çəkmələrini çıxartdı, ərzaq anbarındakı çəlləkdən stəkanla axırncı pivə payını götürüb çarpayısına üz tutdu. Arvadı xanım Couns artıq xorhaxor yatırdı.

Yataq otağının işığı sönən kimi fermadakı tikililərin hamısında bir canlanma, çaxnaşma yarandı. Gündüz belə bir söz yayılmışdı ki, ağ cins qabanlar arasında mükafat qazanmış Qoca Mayor ötən gecə əcaib bir yuxu görüb və onu digər heyvanlara da nağıl etmək istəyir. Razılığa gəlmişdilər ki, cənab Couns çıxıb gədən kimi hamı böyük mərəyə toplaşsın. Qoca Mayor (Villinqton Gözəlçəsi adı ilə tanınsa da, hamı onu belə çağırırdı) fermada elə yüksək nüfuza malik idi ki, onun söyləyəcəklərini eşitmək üçün hamı məmnuniyyətlə

birsaatlıq yuxusundan keçməyə razı idi.

Böyük mərəyin dərinliyində quraşdırılmış kürsüdə, damın çatqısından asılmış fənərin işığı altında Mayor saman çarpayısında yerini artıq rahlamışdı. Qocanın on iki yaşı var idi və axır vaxtlar xeyli ətlənmişdi. İrəli uzanan köpək dişləri heç vaxt kəsilməsə də, müdrik və xeyirxah görkəmi ilə əzəmətli görünürdü. O biri heyvanlar bayaqdan bəri gələrək hərə öz tərzinə uyğun yerlərini rahatlamağa başlamışdılar. İlk olaraq Zəngçiçəyi, Zirəçiçəyi və Birəçiçəyi adlı üç it gəldi. Sonra donuzlar gəldi və dərhal kürsünün önündəki samanlıqda özlərinə yer elədilər. Toyuqlar pəncərəəltına düzüldülər, göyərçinlər tavandakı tirlərə qondular və inəklər donuzların arxasında uzanıb gövşək çalmağa başladılar.

İki qoşqu atı, İşbaz və Kütbaş bir gəldilər; onlar çox asta yeriyr, samanda gizlənə biləcək hər hansı kiçik canlıyı tapdamaşınlar deyər, iri, tükü ayaqlarını ehtiyatla yerə qoyurdular. Kütbaş ortayaşlı, dünyaya bir neçə bala gətirmiş ətli-canlı madyan idi. Dördüncü doğuşdan sonra əvvəlki fiqurasına heç cür qayıda bilməmişdi. İşbaz isə hündürlüyü təxminən 180 sm, həmçinin iki at gücü olan çox iri gövdəli bir heyvan idi. Alnından burunun üstünə qədər uzanan ağı zolaq müəyyən mənada ona axmaq bir görkəm verirdi, sən deyən, heç ağıl dəryası da deyildi. Lakin sakit xasiyyətinə və qeyri-adi zəhmətkeşliyinə görə ona çox hörmət edirdilər. Atların ardınca ağı keçdi Tutu və uzunqulaq İntelligent gəldi. İn-

telligent fermada ən qocaman, həm də ən pisxasiyyətli heyvan idi. Tək-tük hallarda danışardı, ağızını açanda da hədyan şeylər söyləyərdi. Məsələn, deyirdi ki, Allah ona milçəkləri qovmaq üçün quyruq verib, amma kaş ki, nə quyruq olaydı, nə də milçək. Fermadakı heyvanlar onu heç vaxt gülən görməmişdilər. Soruşanda da deyirdi: "Gülməli nə var ki bunda?" Açıq-aşkar deməsə də, İşbaza hayıl-mayıl idi. Bazar günlərini adətən birlikdə keçirir, meyvə bağının o tərəfindəki örüş yerində kəlmə belə kəsmədən yanaşı otlayardılar.

Bu iki at yenicə yerə uzanmışdılar ki, anasını itirmiş bir dəstə bala ördək mərəyə daxil oldu. Onlar acizənə bir səsle vaqqıladaşaraq, yanlarını basa-basa o tərəf-bu tərəfə var-gəl edib ayaq altda qalmamaq üçün salamat bir yer axtarırdılar. Kütbaşın qatlanmış iri qabaq ayağı balaca ördəklər üçün əsl müdafiə səddi idi. Onlar orada özlərinə yer elədilər və dərhal da yuxuya getdilər. Son anda cənab Counsun ikitəkərli arabasına qoşulan madyan – yaraşlıq, ağ, amma gicbəsər Nazlı ağızında qənd, əzilə-büzülə içəri girdi. Ön cərgənin yaxınlığında bir yer tutdu və ətrafdakıların diqqətini cəlb etsin deyə, qırmızı lent bağlanmış yalını yellətməyə başladı. Hamıdan axırda pişik gəldi. Həmişə olduğu kimi ən isti yer üçün ora-bura boylandı və nəhayət, İşbazla Kütbaşın arasına dürtüldü. Burada o, Başçının nitqinin bir kəlməsinə belə qulaq asmadan, özündən razı halda xumarlanırdı.

Arxa qapının dalındakı tarda yatan əl qarğası Çənəbazdan başqa bütün heyvanlar artıq gəlmişdi. Mayor bütün heyvanların yerini rahlayaraq diqqətlə onun çıxışını gözlədiklərini görüb boğazını arıtladı və başladı:

– Yoldaşlar, ötən gecə gördüyüm əcaib yuxu barədə artıq eşitmisiniz. Lakin yuxunu sonraya saxlayaq. İlk növbədə sizə deyiləsi başqa sözüm var. Yoldaşlar, bilirəm ki, bir ayağım burda, bir ayağım da gordadır. Ona görə də ölməzdən qabaq bu dünyada qazandığım təcrübəmi, düşüncələrimi sizinlə bölüşməyi özümə borc bilirəm. Mən uzun ömür sürmüşəm. Tək-tənha öz pəyəmdə uzanarkən fikirləşmək üçün vaxtım çox olub və zənnimcə, hal-hazırda yaşayan hər bir heyvan kimi, mən də yer üzündəki bu həyatın mahiyyətini anlayıram. Sizə söyləmək istədiklərim də məhz bu barədədir.

İndi isə, yoldaşlar, sizdən soruşuram, bu nə rəzil həyatdır biz yaşayırıq? Açıq danışmaqdan qorxmayaq: həyatımız miskin, əziyyətli və qısadır. Doğulandan sonra bizə heç düz-əməlli yem də vermirlər. Hələ bu azmış kimi, canımız ağzımızdan çıxana qədər işlədirlər. Elə ki götürüm düşdük, daha fayda verə bilmədik, sallaqxanaya aparıb heç uf demədən boğazımızı üzürlər. İngiltərədə heç bir heyvan bir yaşından sonra xoşbəxtliyin, asudəliyin, istirahətin nə demək olduğunu bilmir. İngiltərədə heç bir heyvan azad deyil. Bütün heyvanlar məşəqqətli qul həyatı yaşayır. Budur, acı həqiqət.

Bu sadəcə təbiətin nizamının bir hissəsidirmi? Bəlkə, bizim torpaqlar bəhərsizdir, xəbərimiz yoxdur? Xeyr, yoldaşlar. Min dəfə deyərdim, xeyr! İngiltərənin torpağı məhsuldardır, min cür naz-nemət yetişir, iqlimi yaxşıdır. O indikindən də qat-qat artıq heyvanı bolluca yemlə təmin etmək iqtidarındadır. Təkcə elə bizim bu fermamız on atı, iyirmi inəyi, yüzlərlə qoyunu saxlaya bilər və onlara indiki halımızla müqayisədə, ölçüyəgəlməz rahat və şərəfli həyat bəxş edir. Elə isə niyə bu kölə həyatına boyun əymişik? Ona görə ki, əməyimizin məhsulunun hamısını insan deyilən məxluq oğurlayır, əlimizdən alır. Bütün problemlərimizin səbəbkarı odur, yoldaşlar. Bircə sözlə ifadə etsək: İnsan. İnsandır bizim yeganə və həqiqi düşmənimiz. İnsanı həyat səhnəsindən silsək, aclığa da, belimizi bükən bu ağır işə də əbədi son qoyarıq.

İnsan yeganə məxluqdur ki, əli cibində məhsullardan bol-bol istifadə edir. O, süd vermir, yumurtlamır, kotan dartacaq gücü yoxdur, dovşan tuta biləcək qədər sürətli deyil. Bununla belə, özünü heyvanların ağası hesab edir. Onları işlədir, əvəzində isə acından ölməmək üçün cüzi yem verir, qalanını isə özünə saxlayır. Bizim zəhmətimizlə torpağı şumlayır, peyininizlə onu münbitləşdirir. Bizə isə dərimizdən başqa heç nə qalmır.

Götürək elə qarşımdakı bu inəkləri. Neçə min litr süd vermisiniz bu son ildə? Sağlam, gümrəh buzovla-

rın böyüdülməsinə sərf edilməli olan o süd hara gedib? Onu düşmənlərimiz son damlasına qədər içəri ötürüblər. Bəs siz, toyuqlar, bu son illər ərzində neçə yumurta yumurtlamısınız? O yumurtaların neçəsindən cücə çıxıb? Əksəriyyəti Couns və onun adamlarının cibini pulla doldurmaq üçün göndərilib bazara. Bəs sən, Kütbaş, hanı doğduğun o dörd bala? Qoca vaxtlarında sənin dayağın, fərəhin olmalıydı onlar. Dördünü də bir yaşında satdılar, onları bir də görməyəcəksən. Verdiyın dörd balanın və tarlalarda çəkdiyın ağır zəhmətin müqabilində dadar-doymaz yem payından və quru pəyədən savayı nə veriblər sənə?

Gör heç bu miskin həyatımızı öz axarı ilə sağ-salamat başa vurmağımıza imkan verirlər?! Özümə gəldikdə mən gileylənmirəm, çünki az sayda olan bəxtəvərlərdən biri də mənəm. On iki yaşına çatmışam və dörd yüzdən artıq balam var. Bir donuz bundan artıq neyləyə bilər?! Ancaq heç bir heyvan bu qəddar bıçaqdan canını qurtara bilməz. Siz, qarşımda əyləşən ətlik üçün bəslənmiş cavan donuzlar, bir il ərzində hamınız qəssab kötüyünün üstündə çıxırtı qopararaq canınızı tapşıracaqsınız. Hamımız – inəklər, donuzlar, toyuqlar, qoyunlar – bu dəhşətin qurbanına çevriləcəyik. Atların və itlərin taleyi də bizimkindən yaxşı deyil. Məsələn, sən, İşbaz, o möhkəm əzələlərin gücdən düşən günü, Couns o saat səni axsaq və qocalmış atlar alan qəssaba satacaq, o da başını kəsib ətini qaynadaraq ov itlərinə

yem edəcək. İtlərə gəldikdə isə qocalıb dişləri tökülən kimi Couns boğazlarına kərpic bağlayıb yaxınlıqdakı gölməçəyə atacaq.

Yoldaşlar, məgər gün işığı kimi aydın deyil ki, həyatda düşər olduğumuz bütün bəlalарın səbəbi o insan deyilən zülmkar varlıqdır? Bircə, bu insandan yaxamızı qurtara bilsəydik, əməyimizin məhsulu özümüzə qaldı. Bax onda varlı və azad olacağıq. Elə isə nə etməliyik? Gecə-gündüz bütün varlığımızla çalışıb insan tayfasını devirməliyik. Budur, mənim sizə deyəcəyim, yoldaşlar: Üsyan! Bilmirəm, bu qiyam günü nə vaxt gələcək. Bu, bir həftədən sonra da ola bilər, yüz ildən sonra da. Amma ayaqlarımın altında aydın gördüyüm saman kimi ona əminəm ki, gec-tez haqq-ədalət öz yerini tapacaq. Qalan qısa ömrünüzdə bu ümiddən möhkəm-möhkəm yapışın, yoldaşlar. Və ən vacibi, mənim dediklərimi sizdən sonra gələnlərə də çatdırın ki, gələcək nəsillər şanlı qələbə gününədək bu mübarizəni davam etdirləsinlər.

Bir məsələni də dəqiq yadda saxlayın, yoldaşlar! Qərarınızda qətiyyətli olun. Heç bir səbəb sizi yolunuzdan döndərməməlidir. Onların “İnsan və heyvanların marağı eynidir”, “Birinin xoşbəxtliyi o birilərinin də xoşbəxtliyidir” kimi saxta sözlərinə inanmayın. Bu, ağ yalandır. İnsan yalnız öz marağını güdür. Bu mübarizə ərzində aranızda möhkəm birlik yaradın, bir-birinizə arxa-dayaq olun. Bütün insanlar düşməndir. Bütün

heyvanlar yoldaşdır.

Elə bu dəm bərk hay-küy qopdu. Başçı donuzun çıxışı zamanı dörd iri siçovul yuvalarından çıxaraq arxası üstə oturub ona qulaq asırdılar. Birdən itlərin gözləri onlara sataşdı və siçovullar bir göz qırpımında özlərini yuvalarına salmasaydılar, itlər onları parça-parça edəcəkdi. Mayor sakitlik yaratmaq üçün qabaq ayağını qaldırdı.

– Yoldaşlar, həll olunası bir məsələ də var. Vəhşi məxluqlar, məsələn, siçovullar və dovşanlar bizə dostdur, yoxsa düşmən? Gəlin səsə qoyaq. Yığıncaq iştirakçılarına belə bir sual verirəm. Siçovullara yoldaş demək olarmı?

Dərhal hamı fikrini bildirdi. Böyük əksəriyyət belə razılığa gəldi ki, bəli, siçovullar yoldaşdır. Cəmi dörd heyvan bu fikrə qarşı çıxdı, üç it və pişik. Lakin sonra məlum oldu ki, pişik hər iki tərəfə səs verib. Mayor sözüünə davam elədi:

– Sizi çox yormağ istəmirəm. Sadəcə təkrar edərək bildirirəm ki, insana, onun yaramaz əməllərinə həmişə düşmən olduğunuzu heç vaxt unutmayın. İki ayağı üstə yerişən nə varsa düşmənimizdir. Dörd ayağı üstə yerişən və ya qanadları ilə uçan nə varsa dostumuzdur. Bir şeyi də yadda saxlayın, insana qarşı mübarizə apararkən ona bənzəməməliyik. Hətta ona qalib gəlsək belə, onun etdiklərini təkrarlamamalıyıq. Heç vaxt heç bir heyvan evdə yaşamamalı, çarpayıda yatmamalı, pal-

tar geyməməli, içki içməməli, tütün çəkməməli, pula əl vurmamalı, yaxud da alverlə məşğul olmamalıdır. İnsanın əməllərinin hamısı fənadır. Və ən vacibi, heç bir heyvan öz həmcinsinə qarşı qəddar olmamalıdır. Fərq eyləməz: zəif, yaxud güclü, ağıllı, yaxud sadələvh, biz hamımız bir-birimizə qardaşlıq. Heç bir heyvan nə olur-olsun digər heyvanı öldürməməlidir. Bütün heyvanlar bərabərdir.

İndi isə, yoldaşlar, sizə ötən gün gördüyüm yuxunu danışmaq istəyirəm. Onu olduğu kimi təsvir edə bilməyəcəyəm. Yuxuda Yer kürəsinin insan yox olandan sonrakı vəziyyətini gördüm. Bu mənə çoxdan unuttuğum bir şeyi xatırlatdı; illər öncə, mən balaca bir donuz olanda anam və digər dişi donuzlar yalnız melodiyasını və ilk üç sözünü bildikləri bir mahnı zümzümə edirdilər. Uşaqlıqda o musiqini bilirdim, amma neçə vaxt idi xatırlamırdım. Lakin ötən gecə həmin mahnı yenə yadıma düşdü. Hələ, üstəlik, mahnının sözlərini də xatırladım. Əminəm ki, o sözlər qədim zamanlarda yaşayan heyvanların dilindən düşmüşdür, amma, təəssüf ki, sonrakı nəsillər bu ənənəni davam etdirmədilər. Ancaq narahat olmayın, mahnını sizə oxuyacağam indi, yoldaşlar. Mən qocalmışam, səsım də tutulub, amma mən öyrədəndən sonra siz onu məndən də yaxşı oxuyacaqsınız. Mahnı belə adlanır: “İngiltərə zivəri, İrlandiya heyvanı”.

Qoca Mayor boğazını arıtladı və oxumağa başladı.

Dediyi kimi, səsi boğuş çıxırdı. Bununla belə, mahnını kifayət qədər yaxşı ifa etdi. Bu, bir az “Klementin”, bir az da “La Kukaraça”nı xatırladan coşqulu bir mahnı idi. Sözləri beləydi:

Həyat gözəl olacaq, dünyanın hər yerində,¹
Gah torpağın üstündə, gah torpağın bətnində.
Qulaq verin müjdələr dolusu bu xəbərə,
Cuşa gəlsin küləklər, yayılsın hər səhərə.
İngiltərə zivəri, İrlandiya heyvanı,
Gələcək şən günləri, xoş olacaq hey canı.
Dinləsin bizi hamı, dinləsin qoy hər yetən,
Dinləsin bizi hər kəs, qoy dinləsin hər sevən.
Səsi bizə yaxındı, qulaq verin səslərə,
Gəlir gözəl günlərin, gəlir gözəl kəsləri.
Hər yer bərli-bəzəkli, yox aclıq, yox böhranlar,
Zalımlarsa məhv olub, yerlə-yeksan tiranlar.
Bərəkətli, meyvəli, tarlaları, çölləri...
İngiltərə... vətənim, möhkəm əsən yelləri...
Nə var cilovdan əsər, nə var yəhərdən xəbər,
Şahə qalxmır ağırlar, qançırlatmır qamçılar.
Qoşqusuzdu tərkilər... noxtasızdı burunlar...
Əzilməyir belimiz, gerçəkləşib əfsunlar.
Üz gətirib bərəkət, ruzi tutub aləmi,
Buğda, arpa tarlalar, yulaf doludu zəmi.

1 Kitabdakı şeirlər şair-yazıçı Amin Sükut tərəfindən işlənilmişdir. – Red.

Heyvan Respublikası

Yonca, paxla ləzzətli, damdadlıdı çuğundur,
Yemlər basıb hər yanı, dolub daşıbdi axur.
Şəfəq saçar günəş də, İngiltərə çölündə,
Qazlar, ördəklər üzür, onun bərraq gölündə.

Azadlığa qovuşsaq, o gün dövrən dəyişər,
Mehlər əsər ətirli, sular olar səpsərin.
Çəkməliyik min zəhmət, dayanmadan, durmadan...
Bax həmin gün xətrinə, dözməli min zillətə.

Qoy azadlıq uğrunda, qismət olsun ölümlər,
Qoy azadlıq uğrunda...

Vuruşsun hamı bir-bir;

At,

qaz,

inək,

hindquşlar,

Yayın bu şad xəbəri.

Qulaq verin müjdələr dolusu bu xəbərə,
Cuşa gəlsin küləklər, yayılsın hər şəhərə.

İngiltərə zivəri, İrlandiya heyvanı,

Gələcək xoş günlər, xoş olacaq hey canı.

Səsi bizə yaxındı, qulaq verin səslərə,

Gəlir gözəl günlərin, gəlir gözəl kəsləri.

Mahnının ifası heyvanları yaman coşdurdu. Heç Mayor sözünü bitirməmiş hamı onu oxumağa başladı. Ən yassar heyvanlar da mahnının musiqisini və bəzi sözlər-

rini artıq öyrənmişdi. Ağıllıları isə, məsələn, donuzlar və itlərsə Mayorun ağzından çıxan kimi əzbərləmişdilər. Azacıq məşq etdikdən sonra artıq fermadakıların hamısı ağız-ağıza verib möhtəşəm bir həmahəngliklə “İngiltərə zivəri, İrlandiya heyvanı”nı oxuyurdu. Bir sözlə, inəklər böyürür, itlər hürür, qoyunlar mələyir, atlar kişnəyir, ördəklərsə vaqqıldaşır. Mahnı elə xoşlarına gəlmişdi ki, ardıcıl olaraq beş dəfə oxudular və mane olmasaydılar, bütün gecəni oxuyardılar. Təəssüf ki, bu hay-küy cənab Counsü yuxudan oyatdı, o, yerindən sıçradı. Elə bildi, tülkü var həyətdə. Həmişə yataq otağının küncündə olan tufəngi cəld götürdü və qaranlığa 6№-li qırma doldurulmuş bir güllə atdı. Qırmalar mərəyin divarına batdı və heyvanlar bir göz qırpımında pərən-pərən oldu. Hərə öz yatağına cumdu. Quşlar tara qalxdı, heyvanlar samanlığa uzandı və bir anda fermaya sükut çökdü: hamı yatırdı.